

KÜRESEL TERÖRİZMLE MÜCADELE: YEREL, BÖLGESEL VE KÜRESEL GÜÇLERİN İŞİD İLE MÜCADELE POLİTİKALARI

İskender KARAKAYA

Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

iskenderkarakaya@gmail.com | ORCID: 0000-0002-6285-4568

Özet

Yerel, bölgesel ve küresel güçler uzun süredir siyasi, askeri ve ekonomik açıdan İŞİD ile mücadele etmektedir. Bu makale, İŞİD ile mücadelenin, 2014 sonrası uluslararası toplumun ortak sorunu haline geldiğini savunmaktadır. Bu güçlerin İŞİD ile mücadelesinin, sadece küresel terörizmle mücadele olmadığı, aynı zamanda Suriye ve Irak'ta yerel ve bölgesel güçlerin birbirlerine karşı kullandığı dış politika enstrümanı haline geldiği ileri sürülmektedir. İŞİD ile olan mücadele, Örgütün gelinen noktada Suriye ve Irak'ta toprak hakimiyetini kaybetmesine rağmen Ortadoğu'daki güç dengesi üzerinde önemli etkilere yol açmıştır. Çalışmada bu sorunsal, tarihsel süreçler, resmî belgeler ve olaylar üzerinden incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İŞİD, ABD, Rusya, Suriye rejimi, küresel terörizm.

Bilgilendirme: Bu makale yazar tarafından kaleme alınan "Küresel Terörizmin Dönüşümü: El-Kaide'den İŞİD'e" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

Etik Beyanı: Bu çalışma "Araştırma ve Yayın Etiği" değerlerine uygun olarak hazırlanmıştır.

THE FIGHT AGAINST GLOBAL TERRORISM: POLICIES OF LOCAL, REGIONAL AND GLOBAL POWERS TO FIGHT AGAINST ISIS

Abstract

Local, regional and global powers have long been fighting against ISIS politically, militarily and economically. This article argues that the fight against ISIS has become the common problem of the international community after 2014. It is argued that these forces' fight against ISIS has become not only a fight against global terrorism, but also a foreign policy instrument used by local and regional powers against each other in Syria and Iraq. The struggle with ISIS has caused significant effects on the balance of power in the Middle East, even though the organization has lost its sovereignty in Syria and Iraq at the point reached. In the study, these questions are examined through historical processes, official documents and events.

Keywords: ISIS, USA, Russia, Syrian regime, global terrorism.

Acknowledgement: This article is derived from the PhD thesis entitled "Transformation of Global Terrorism: From Al-Qaeda to ISIS" which was prepared by author.

Ethics Statement: This study has been prepared in accordance with the values of "Research and Publication Ethics".

Giriş

Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD), Irak'ta ortaya çıkıp büyüyen, daha sonra Arap Baharı süreci ile Suriye'de varlık gösteren; merkezi örgütlenmesi ve kendisine bağlılık bildiren gruplarla birlikte düşünüldüğünde küresel bir terör örgütüdür. Bu makalenin konusu yerel, bölgesel ve küresel güçlerin İŞİD ile mücadelesi üzerinedir. Bu makale İŞİD ile mücadelenin 2014 sonrası yerel, bölgesel ve küresel güçlerin ortak sorunu haline geldiğini savunmaktadır. İŞİD ile mücadelenin, sadece terörizme karşı savaş olarak görülmemesi gerektiği, aynı zamanda yerel ve bölgesel güçlerin birbirlerine karşı kullandığı bir dış politika konusu/aracı haline geldiği ileri sürülmektedir. Bir başka deyişle İŞİD ile mücadele, Ortadoğu'daki güç dengesi üzerinde etkiler yapmakta ve sonuçlara yol açmaktadır. Diğer yandan İŞİD ise, Irak ve Suriye'de toprak hakimiyetini kaybetmiş, ancak kendisine bağlı küresel düzeyde örgütler ile, Irak ve Suriye'de yer altına çekilmiş unsurları ile mücadeleye devam etmektedir. İŞİD ile mücadeleyi anlamak için İŞİD'in ortaya çıktığı koşullara ve tarihine değinilmesi faydalı olacaktır.

İŞİD'in ve öncüllerinin Irak'taki faaliyetleri, Irak Merkezi Yönetimi ve İŞİD arasında Irak'ın işgali sonrası günümüzde de devam eden bir süreci başlatmıştır. İŞİD, kurulma ve büyüme sürecinde Tevhit ve Cihat Örgütü (1999-2004), Irak El-Kaidesi (2004-2006), Irak İslam Devleti (2006-2013) gibi isimler almıştır. ABD'nin 2007 sonrası Irak'taki direnişle mücadelesinde oluşturduğu Sahva birlikleri, İŞİD'e büyük darbe vurmuş, örgüt gerileme süreci yaşamıştır. İŞİD bu dönemde iki gelişme ile yeniden toparlanma fırsatı yaşamıştır. Birincisi, 2011 sonrası ABD askerlerinin Irak'tan çekilme sürecinin başlaması, İŞİD'e Irak'ta yeniden toparlanmasına fırsat vermiştir. İkincisi ise, Arap Baharı olarak adlandırılan ve 2011 yılı ile Suriye'de de patlak veren olaylar, Suriye'de istikrarsız bir ortam yaratmış bunun sonucunda İŞİD, Suriye'de varlık göstermiş ve ülkenin önemli bir kısmını işgal etmiştir. İŞİD bu süreçte hem Suriye'de hem de Irak'ta genişlemesini sürdürmüş, Rakka (siyasi) örgütün başkenti işlevini görmüş, Haziran 2014'te ise Musul'un (dini) alınması ile "hilafet devleti" ilan edilmiştir. Örgütün genişlemesini sürdürdüğü dönem diğer yandan düşüşe başladığı dönem olarak da görülebilir. Örgüt, 2014-2017 arası kazandığı toprakların büyük kısmını (yaklaşık %80) sonrasında kaybetmiştir. Bu dönemde hem ABD öncülüğündeki uluslararası koalisyonun hava taarruzları, hem de Suriye rejiminin 2015 sonrası Rusya'nın da desteği ile İŞİD ile yoğun bir mücadeleye girmesi, İŞİD'in ilerleyişine darbe vurmuştur. Bunların yanında YPG/PYD güçlerinin (daha sonra ismi SDG olacak yapıda), ABD desteği ile verdiği mücadeleler ile Türkiye'nin 2016 ve 2018'de düzenlemiş olduğu Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Operasyonları, Lübnan Hizbullah'ı, İran güçlerinin, Suriye rejimine verdiği destekler de İŞİD'in hem Suriye'de hem de Irak'ta gerilemesinde diğer önemli etkenler olmuştur.

Bu makalede İŞİD ile mücadele iki bölümde ele alınmıştır. Birinci bölüm, "Yerel ve Bölgesel Aktörlerin İŞİD ile Mücadelesi" olarak isimlendirilmiştir. Bu bölümde, Türkiye'nin İŞİD ile mücadelesi ile diğer aktörlerin (Suriye Rejimi, Irak, İran, Suudi Arabistan, PYD/YPG) İŞİD ile mücadelesi anlatılmıştır. İkinci bölüm ise, "Bölge Dışı Güçlerin İŞİD ile Mücadelesi" başlığını taşımaktadır. Burada birinci kısımda "ABD, Uluslararası Koalisyon ve BM'nin İŞİD ile Mücadelesi" ele alınırken diğer kısımda ise Rusya Federasyonu'nun İŞİD ile mücadelesi anlatılmıştır. İŞİD ile mücadele devam eden bir süreçtir. Örgüt, Suriye ve Irak'taki toprak hâkimiyetini kaybetse de, küresel açıdan, kendisine biat eden gruplarla ve yalnız kurt eylemleri ile varlığını sürdürmekte ve dünyaya "hala eylem düzenleme yeteneğine sahip olduğu" mesajı vermeye çalışmaktadır. Dolayısıyla bu makalenin temel amacı bu süreci analiz etmektir. Bu analiz yapılırken tarihsel süreçler, resmî belgeler ve olaylar incelenmiş, ülkelerin temel politikalarına değinilmiş ve neden sonuç ilişkisi aranmıştır.

1. Yerel ve Bölgesel Aktörlerin İŞİD ile Mücadelesi

1.1. Türkiye'nin İŞİD ile Mücadelesi

Türkiye İŞİD ile mücadelesini uzun süredir sürdürmektedir. Türkiye'nin İŞİD ile mücadelesinin nedenleri; "Türkiye'nin coğrafi konumu, İŞİD'in faaliyet gösterdiği bölgelere yakınlığı, İŞİD'in Türkiye'yi de hedef alması ve eylemler gerçekleştirmesinin yanında Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlama ihtiyacı" olarak sıralanabilir. Türkiye, İŞİD ile mücadelesine "önleyici müdahale politikası" ismini vermiş, örgüt ile "askeri, ekonomik ve siyasal" alanda mücadele etmeye başlamış ve İŞİD ile mücadele için kurulan uluslararası koalisyonu "askeri ve siyasal" açıdan desteklemiştir (Yeşiltaş vd., 2016, s. 45). Türkiye'nin İŞİD'den algıladığı tehditler ise "Yabancı Terörist Savaşçılar (YTS) sorunu, bombalı intihar saldırıları, sınır güvenliği, sınır ötesinden Türkiye'ye yapılan saldırılar ve radikalleşme ile bunun Türkiye'deki etkileri" olarak sayılabilir. (Yeşiltaş vd., 2016, s. 9)

Yukarıda sıralanan tehditler değerlendirildiğinde Türkiye'nin İŞİD ile mücadelesinin birçok boyutta süregeldiği bunun da dört başlık altında ele alınabileceği düşünülmektedir. Bu mücadele alanları ise, "YTS'ler ile yapılan mücadele; Türkiye'de bulunan İŞİD militanlarına karşı alınan önlemler; sınır ötesinde düzenlenen askeri operasyonlar, İŞİD'in finansal kaynaklarına yönelik uluslararası iş birliği, uluslararası koalisyon kapsamındaki askeri işbirliği ve sınır ötesi düzenlenen askeri operasyonlar olarak sayılabilir.

Birinci olarak YTS'ler ile mücadele ön plana çıkmaktadır. YTS'ler ile mücadele, İŞİD ile mücadele konusunda önemli maddelerden birisi olmuştur. Sayıları hızla artan YTS'ler ile alakalı BM Güvenlik Konseyi 2178 sayılı kararı çıkarmış, tanımını yapmış ve ortak mücadele çağrısı yapmıştır. YTS'lerin, "vatandaşı olduğu ya da yerleşik olarak bulunduğu ülkeden bir başka ülkede terörist eylemler yapmak, hazırlamak, planlamak, eğitim vermek/almak gayesiyle çatışma bölgelerine seyahat eden kişiler" olarak tanımı yapılmıştır. YTS'lerin, sorunlu aile yapısını içeren, toplumdaki azınlık gruplarına mensup, eğitim seviyesi genellikle düşük olan, uzlaşmaya kapalı, hızlı ve kolaylıkla radikalleşmeye müsait selefi ideolojiye inanan kişiler olduğu düşünülmektedir (Yeşiltaş vd., 2016, s. 51, BMGK 2178).

YTS'ler ile mücadele dört aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama, bu kişilerin geldikleri ülkedeki önlemleri içermektedir. İkinci aşama, Türkiye'ye ulaştıklarında hava alanları ve sınır alanlarında alınacak önlemleri kapsamaktadır. Örnek verilecek olursa; terör listelerinin güncellenmesi, ülkeye girişlerine izin verilmemesi, girebilenlerin geri yollanması vb. uygulamalar sayılabilir. Üçüncü aşama, YTS'lere yönelik ülke içerisindeki güvenlik operasyonlarını içermektedir. Dördüncü aşama ise, sınır güvenliğine yönelik atılan adımlar ve YTS'lere karşı alınan tedbirleri kapsamaktadır (Yeşiltaş vd., 2016, s. 52; T.C. İçişleri Bakanlığı Raporu, 2017, s. 51).

Türkiye 2013 yılında, İŞİD'i, Bakanlar Kurulu kararıyla "terör örgütü" olarak tanımış ve örgütle alakalı 2017 itibariyle çeşitli önlemler almıştır. Buna göre; İŞİD ile alakalı 12 dernek kapatılmış, 2,564 sosyal medya hesabı kapatılmış, 9,350 YTS gözaltına alınmıştır. 1,337'si yabancı 3,069 kişi tutuklanmıştır. Türkiye'den çatışma alanlarına gitmek isteyen 99 ülkeden 4,957 kişi tespit edilip sınır dışı edilmiştir. 53,761 kişiye ülkeye giriş yasağı koyulmuştur. Sınırdaki güvenlik önlemleri arttırılmış ve 911 km olan Suriye sınırına duvar ve dikenli tel örülmeye başlanmıştır. Gelen göçe karşı önlemler alınmıştır. 2011'den 2017'e kadar 162 bin kişi denizlerden olmak üzere 564 bin göçmen ve 15,155 organizatör yakalanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Raporu, 2017, s. 50-64).

Türkiye'nin İŞİD ile mücadelesinin ikinci aşamasını örgütle ile finansal açıdan mücadele ve bu amaçla yapılan uluslararası işbirliği çabaları olmuştur. Türkiye'de terör suçları 2013'e kadar, farklı bir kanun kapsamında değerlendirilmemiştir. 1991'de yürürlüğe giren 3713 sayılı kanun gereğince "terör örgütüne üye olmak, yardım ve yataklık, propaganda suçları" isimlendirilmiştir. 2006'daki 5532 sayılı "Terörle Mücadele Kanunu'nda Değişikliği Öngören Kanunun" 8. Maddesinde, "terörizmin finansmanı" suçunun kapsamı çizilmiştir. Şubat 2013'te "6415 sayılı "Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanun" kabul edilmiştir. Burada BMGK kararlarının etkin bir şekilde uygulanması ve eşgüdümün sağlanması için düzenlemeler yapılması sağlanması amaçlanmıştır. Bu kanunla, El-Kaide ile alakalı BM tarafından alınan 1267 (1999), 1333 (2000) ve 1373 (2001) sayılı kararlarla alakalı yetki Maliye Bakanlığına devredilmiştir (Yeşiltaş vd., 2016, s. 68-69).

İŞİD ile mücadelede önceki süreçte El-Kaide ve Usame bin Ladin ile alakalı alınan kararlar mevcutken, 2013 tarihinde yapılan değişiklikte El-Kaide Yaptırım listesinde örgüt, "Irak El-Kaidesi" olarak ifade edilmiş, 2014'te BMGK'nin İŞİD ile mücadelesi yoğunlaşmaya başlamış, örgütle alakalı finansal açıdan mücadele önem kazanmıştır. 2170 (2014) ve 2178 (2014) sayılı BMGK kararlarında YTS'lere vurgu yapılmış, 2199 (2015) sayılı kararda ise örgütle finansal açıdan mücadele esas alınmıştır. 2015'te daha önce "El-Kaide Yaptırım Listesi" olarak adlandırılan El-Kaide ile ilgili ve bağlantılı kişi ve grupları içeren liste, "İŞİD ve El-Kaide Yaptırım Listesi" olarak değiştirilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Raporu, 2017, s. 71).

Türkiye ise küresel anlamda kara parayla ve terörizmin finansmanı ile mücadele birimi olan Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) bir üyesi konumunda olmuştur. FATF bünyesinde ABD ile ortaklaşa bir rapor hazırlanmıştır. Türkiye'de finansal suçları araştıran, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) ve EGMONT grubu aracılığı ile finansal anlamda işbirliği yapılmaktadır. Türkiye, ayrıca BMGK'nin İŞİD ile alakalı aldığı bütün kararları desteklemektedir.

Üçüncü aşama ise, uluslararası koalisyon kapsamındaki askeri mücadele olarak ele alınabilir. IŞİD'in Musul'u işgali sonrası ABD'nin öncülüğündeki uluslararası koalisyon, 4-5 Eylül 2014'te NATO'nun Galler Zirvesi'nde IŞİD ile alakalı "sözde İslam Devleti" ifadelerini kullanmış ve bölge için bir tehdit unsuru olduğunun altını çizmiştir. 10 Eylül 2014'te ise Obama tarafından "IŞİD ile Mücadele Stratejisi" ilan edilmiştir. Buna göre; "IŞİD'i durdurmak, yayılmasını engellemek, zayıflatmak amacını güden askeri güç ve strateji" ortaya konmuştur. Bu amaçla, "düzenli hava saldırıları, sahada IŞİD ile savaşan unsurların desteklenmesi, insani yardımlar ve IŞİD ile ideolojik, örgütsel ve finansal mücadele" gibi başlıklar belirlenmiştir. (Bilgesam, 2015, s. 35-36). Türkiye'nin de dahil olduğu ABD'nin öncülük ettiği uluslararası koalisyon Ağustos 2014 - Kasım 2016 arası IŞİD hedeflerine 10 binden fazla saldırı düzenlemiştir. 2017 Kasım itibariyle Musul, Rakka gibi kentler IŞİD'den geri alınmıştır (Schrader, 2017, s. 124). IŞİD, Mart 2019'da Suriye'deki son toprağı olan Deyrizor bölgesindeki Bagoz'u da kaybetmiştir. Örgütün lideri Ebu Bekir El-Bağdadi ise 27 Ekim 2019'da ölü olarak ele geçirildi. (Anadolu Ajansı, 2019, s. 26).

Türkiye ise hem uluslararası terörizmle hem de El-Kaide ve IŞİD gibi terör örgütleri ile mücadelede başta BM Güvenlik Konseyi kararları olmak üzere, uluslararası alandaki çaba ve girişimleri desteklemiş, askeri anlamda katkı sağlamıştır. Türkiye, Terörle Mücadele Küresel Forumu'nda (TMKF) Eylül 2011 - Nisan 2016 arasında eş başkanlık görevlerinde bulunmuştur. TMKF'nin yanında AB ile, Afrika Boynuzu Çalışma Grubunda da eş başkanlık görevi yapmıştır. Türkiye bunların yanında Anti-IŞİD koalisyonunun bir üyesi konumundadır ve Yabancı Terörist Savaşçılar Çalışma Grubuna da eş başkanlık etmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Raporu, 2017, s.65-66). Bunlara ilaveten, İncirlik Üssünü, IŞİD ile savaş ve savaş-dışı amaçlarla kullanmak üzere 24 Temmuz 2015'te uluslararası koalisyona açmıştır. 28 Ağustos'ta ilk ortak hava harekâtına katılmıştır. Bir dönem de ABD ile, "eğit-donat projesi" kapsamında Suriye'de IŞİD ile mücadele eden "ılımlı muhaliflere" eğitim vermiştir. (T.C. İçişleri Bakanlığı Raporu, 2017, s. 63).

Dördüncü aşama Türkiye'nin sınır ötesinde düzenlediği askeri operasyonlar olarak isimlendirilebilir. Türkiye, IŞİD ile mücadelede gerektiğinde sınırları dışında da önlemler almaktan geri durmamıştır. İlk olarak, IŞİD tarafından Türkiye'ye düzenlenen saldırıları bertaraf etmek, Suriye'den Türkiye'ye yönelik insan göçünü engellemek ve Suriye'nin kuzeyindeki IŞİD güçlerini yok etmek için, 26 Ağustos 2016'da "Fırat Kalkanı" ismini verdiği harekâtı düzenlemiştir. ÖSO'ya bağlı birçok grubun katıldığı harekât üç kısımdan meydana gelmiştir. Birinci aşamada hedef alınan bölgenin IŞİD'den kurtarılması amaçlanmış ve Cerablus ile Çobanbey'e ulaşılması ile tamamlanmıştır. İkinci kısım, harekâta derinlik kazandırma amacıyla gerçekleştirilmiş, Cerablus-Azez hattı ele geçirilmiştir. Üçüncü aşamada El-Bab şehri hedef alınmış ve IŞİD'den kurtarılmıştır. Toplamdan 7 ay süren operasyonlar sonunda Rai, Dabık, Cerablus, Kabasin ve El-Bab gibi şehirler IŞİD'den kurtarılmıştır. Operasyon 216 günde tamamlanmış, 71 Türk askeri şehit olmuş ve 2647'si ölü toplamda 3060 IŞİD mensubu öldürülmüştür (Taşdemir ve Özer, 2017, s. 55-56).

Türkiye'nin IŞİD ile mücadele kapsamında bir diğer sınır ötesi operasyonu ise Zeytin Dalı Operasyonu olmuştur. 20 Ocak 2018 - 24 Mart 2018 arası gerçekleştirilen harekât ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Suriye'nin Kuzey batısında yer alan Halep'in Afrin ilçesi ile Azez'e bağlı Tel Rifat bölgesine, tehdit olarak tanımladığı PKK, YPG/PYD ve IŞİD unsurlarını etkisiz hale getirmek için askeri operasyon düzenlemiştir. Özgür Suriye Ordusu unsurlarının da TSK ile katıldığı harekât sonunda Türkiye, Afrin şehir merkezi ve kırsalını bütün terör unsurlarından temizlemiştir. Türkiye bu operasyonla daha önce gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı Operasyonu ile ele geçirdiği alanı, Afrin ile birleştirmiş ve bölgeden kendisine karşı gelebilecek terör saldırılarına karşı önlem almıştır. TSK, harekât süresince 54 şehit, 236 yaralı vermiş, ÖSO unsurları ise 604 kayıp vermiştir (Özçelik ve Acun, 2018, s. 16-32).

Türkiye IŞİD ile mücadelesinde 2014-2017 arasında başta İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Gaziantep olmak üzere 14 büyük saldırı yaşamıştır. IŞİD'in saldırılarında 13 güvenlik görevlisi şehit olmuştur. Toplamda 291 kişi hayatını kaybetmiş 1347 kişi de yaralanmıştır. (Anadolu Ajansı, 2019, s. 32). Ocak 2016-Ekim 2019 arasında IŞİD ile mücadelede 13 bin 833 zanlı gözaltına alınmış, 4613'ü tutuklanmış, 1049 terörist etkisiz hale getirilmiştir. Türkiye tarafından 77 bin yabancı uyrukluya Türkiye'ye giriş yasağı konmuş, 7680 yabancı terörist savaşçı yakalanarak ülkelerine geri gönderilmiştir. Bugün Türkiye ceza evlerinde 40 farklı ülkeden 1216 IŞİD mensubu bulunmaktadır (Anadolu Ajansı, 2019, s. 44-45).

1.2. Diğer Aktörlerin IŞİD ile Mücadelesi

Türkiye'nin dışında, yerel ve bölgesel aktörler de IŞİD ile mücadele etmektedir. İran, Suudi Arabistan, Irak, Suriye Rejimi ve PYD/YPG'nin başını çektiği bu yerel ve bölgesel güçlerin IŞİD ile mücadelesi dönem içerisinde farklı süreçlere, gelişmelere sahne olmuştur.

İran'ın IŞİD ile mücadelesi, İran'ın Suriye ve Irak siyaseti ile yakından ilgilidir. İran, Arap Baharı sonrası Suriye üzerindeki etkisini ve ittifakını devam ettirebilmek için Esad'ın görevde kalması yönünde istikrarlı bir politika izlemiştir. Çünkü İran, Esad'ı güvenilir bir müttefik olarak görmekte ve muhalif gruplara kuşku ile yaklaşmaktadır. İran, aynı zamanda Esad'ın meşru yollardan göreve gelmiş devlet başkanı olduğu tezini öne sürmekte ve Suriye rejiminin, muhaliflerle ve diğer unsurlarla olan mücadelesinde seferber ettiği Şii milislerle ona destek olmaktadır. İran, Esad yönetimine hem kendisi destek vermekte hem de Lübnan Hizbullah'ının destek vermesi için teşvik etmektedir. Bununla birlikte İran'ın, Suriye rejimine sağladığı askeri destek ve yardımlar üç grupta toplanabilir: Birincisi; İran'ın Esad yönetimine sağladığı, silah yardımı, danışmanlık ve askeri mühimmat desteğidir. İkincisi; İran tarafından organize edilen milis grupların verdiği desteklerdir. Lübnan Hizbullah'ının güçleri burada öne çıkmaktadır. Ebu Fadıl el-Abbass Tugayı ve Afganlı milislerin oluşturduğu Fatimiyyun Tugayı da IŞİD ile mücadelede yer almaktadır. Üçüncüsü; İran'ın bünyesindeki Devrim Muhafızları kanalıyla doğrudan Suriye'de İç Savaşa katılma durumudur. Bu amaçla Kudüs Gücü olarak isimlendirilen grup, Irak'ın dışında Suriye'de de Esad yönetimine destek vermektedir (Sinkaya, 2017, s. 53-57). Suriye yönetimi, İran'ın kendisine sağladığı bu desteği, IŞİD ile olan mücadelesinde de kullanmaktadır. İran ise bu durumu "terörizmle mücadele" argümanı içerisinde izah etmektedir. IŞİD'in Şiileri baş düşmanlardan biri olarak gören "tekfirci" siyasetinin hedefinde İran da vardır. İran her ne kadar Batı ile ilişkileri sorunlu olsa da Uluslararası Suriye Destek Grubu'nun bir üyesi olarak Suriye'deki sürece müdahil olmuştur.

Diğer yandan İran, Irak'ta da IŞİD ile mücadelesini sürdürmektedir. İran, Irak Merkezi Yönetimini desteklemektedir. IŞİD'in Haziran 2014'te Musul'u ele geçirmesi, sonrasında Bağdat ve diğer önemli şehirlere yönelmesi, İran için IŞİD tehdidini yaşamsal bir durum haline getirmiştir. Çünkü, Şii imamların kutsal yerleri ve türbelerinin birçoğunun Irak'ta bulunması, Şiiler için Irak'ta önemli olan Nəcəf, Kerbela ve Samarra gibi kentlerin varlığı, IŞİD'in buralara zarar verme tehdidi İran'ın IŞİD'i öncelikli sorun olarak görmesine neden olmuştur. Bu sebeple İran, Irak Devleti'nin ve halkının yanında olduğunu belirtmiş ve bütün gücüyle arkasında olduğunu söylemiştir. Bu amaçla Kasım Süleymani önderliğindeki Kudüs Gücü, Irak'taki IŞİD tehdidine karşı mücadele etmiştir (Yeğin, 2014, s. 2-3). İran bunların yanında Haşdi Şabi birliklerinin organize olmasında rol oynamıştır. İran'ın bu çabaları örneğin Eylül 2014'te Şii Türkmenlerin bulunduğu Emirli kasabasının kurtarılması gibi birçok başarının kazanılmasına yardımcı olmuştur. Bir başka deyişle İran, IŞİD tehdidi sonrası, örgütle mücadelede Irak'ın toprak bütünlüğünün hamisi konumuna gelmiştir. İran'da Hamaney ve diğer yöneticiler, ABD'nin IŞİD ile mücadele eder gibi göründüğünü ama bunun tam aksine örgütü desteklediğini ve Irak'ı bölmek istediğini öne sürmektedirler. Başka bir deyişle "Irak ve İran'ın güvenliği ve toprak bütünlüğünün sağlanması iç içe geçmiş durumda olup" İran açısından Irak'ın toprak bütünlüğü ve istikrarı hayati derecede önemli konuma gelmiştir. (Sinkaya, 2016, s. 36-37)

Suudi Arabistan'ın IŞİD ile mücadelesi farklı politikalar üzerinden meydana gelmektedir. Suudi Arabistan, Arap Baharı ortaya çıktığında statükocu bir perspektiften; Bahreyn'de Monarşiyi, Yemen de ise meşru hükümet olan Abdullah Salih'i desteklemiştir. Fakat Suriye'de ise, İran ve Lübnan Hizbullah'ı ile müttefik olan Esad yönetiminin devrilmesi isteyen revizyonist bir politika takip etmektedir. Suudi Arabistan, muhaliflere de destek vermektedir.

Suudi Arabistan bütün bu siyasetinin yanında, IŞİD ile de mücadele etmektedir. IŞİD, Suriye'de Esad ile silahlı mücadeleye girişmesine rağmen, Suudi Arabistan tarafından düşman olarak nitelendirilmektedir. Bunun en önemli sebeplerinin başında IŞİD'in kendi ilan ettiği halifelik topraklarının sınırları içerisinde Suudi Arabistan topraklarını da göstermesidir. Bunun yanında IŞİD, Suudi Arabistan'ı düşman olarak görmekte, ABD ile işbirliği yaptığını savunmakta ve "haçlıların kölesi" ve "Yahudilerin dostu" olarak nitelendirmektedir. Diğer yandan IŞİD'in "vahhabizmi" kullanması ve Suudi Arabistan ile rekabeti, IŞİD'in yabancı devletler tarafından kullanıldığını düşünen Suudi Arabistan'ın da tehdit algılamasına neden olmaktadır. Bütün bu sebeplerden dolayı Suudi Arabistan 2014'ten buyana IŞİD'e karşı kurulan uluslararası koalisyona dahil olmuştur. Bir başka

deyişle, Suudi Arabistan açısından IŞİD ile var olan mücadele “ideolojik, reel-politik ve bölgesel çıkarlar” bakımından anlam kazanmıştır (Yiğit, 2016, s. 492-497; Rieger, 2014, s. 14-19).

Irak’ın IŞİD ile olan mücadelesi ile iki ayrı dönemde ele alınabilir. Birincisi; Irak Merkezi Yönetimi’nin IŞİD ile 2014 yılı öncesi olan mücadelesidir. Bu dönem, Irak Merkezi Yönetimi’nin IŞİD ve öncülleri ile savaştığı süreç olarak özetlenebilir. Tevhit ve Cihat Örgütü sonrası Irak İslam Devleti ile devam eden süreçte, Irak güçleri ile IŞİD unsurları yoğun bir mücadelenin içerisinde olmuşlardır. Bu dönem sonrası Nisan 2013’te IŞİD kurulmuş ve 2014’te Musul’un işgali ile halifelik ilan edilmiştir. İkinci dönem ise Haziran 2014’te Musul’un alınması ile başlayan süreçtir. Bu dönemde IŞİD, Musul’u işgal etmiş, Irak’ın içlerine yayılmış ve ülkenin yaklaşık üçte bir oranında toprağını ele geçirmiştir. Bu dönemde Irak’ta istikrarsız bir ortam ortaya çıkmıştır. Nisan 2014’te Irak’ta genel seçimler düzenlenmiş, fakat Eylül 2014’e kadar bir hükümet kurulamamış bu durum da güvenlik zafiyetine neden olmuştur. Eylül 2014’te hükümet kurulmuş, Bağdat ile Erbil arasında bütçe ve petrol konusunda anlaşma yoluna gidilmiş ve ABD’nin liderliğinde oluşan uluslararası koalisyonun da desteği ile Irak, IŞİD ile mücadelesinde aşama kaydetmeye başlamıştır. Ancak bu sürecin içerisinde IŞİD, 2015 başları itibariyle Irak’ın topraklarının %40’ına hâkim olmuş, Erbil ve Bağdat gibi kentleri tehdit edecek konuma yükselmiştir. Fakat Irak, uluslararası koalisyonun ve ABD’nin desteği ile karşı saldırıya geçmiş ve Tikrit kenti Mart 2015’te IŞİD’in elinden alınmıştır. Bu operasyonun bir başka önemi, Irak’taki Şiilerin önemli bir şahsiyeti olan Ayetullah Ali El-Sistani’nin “Cihat” fetvası yayınlaması ve İran destekli, “Haşdi Şaabi (Halk Yığınları) olarak adlandırılan güçlerin de operasyonda yer alması olmuştur. Ancak bu dönemde IŞİD Mayıs 2015’te Ramadi’yi ele geçirmiştir (Duman, 2015, s. 32-34).

Irak’ın Haziran 2015 sonrası IŞİD ile mücadele politikası Rusya-İran çizgisi ile hareket etme noktasına gelmiştir. Irak bir yandan ABD ve koalisyon güçlerinden destek alsa da diğer yandan Haşdi Şaabi üzerinde etkin olan İran ve Suriye’deki Esad yönetimi ile yakın ilişkileri olan Rusya ile de beraber hareket ederek yardımlarını sağlamıştır (Duman, 2015, s. 34). Irak, 2015-2016 arasında IŞİD ile yoğun bir şekilde mücadeleye girişmiş ve Tikrit ve Anbar gibi şehirler IŞİD’den kurtarılmıştır. Bunların yanında Felluce, Beyci, Rutba, Şirgat gibi şehirlerde IŞİD’den geri alınmıştır. Bu dönemde IŞİD’in elinde büyük yerleşim yeri olarak Musul kalmış ve şehrin geri alınması için 17 Ekim 2016’da “Musul Operasyonu” başlamıştır. (Duman, 2017, s. 14). Musul Operasyonu’nda ABD desteğinin alınması en önemli konulardan birisi olmuştur. Birçok konuda anlaşamayan Irak Bölgesel Kürt Yönetimi (IBKY) ile Irak hükümeti, ABD desteğinin alınması konusunda anlaşmış ve operasyona 15 bin Kürt Peşmerge ile 30 bin Irak askeri katılmıştır. Irak askerleri içerisinde Türkiye’nin Başika Kampında eğitim verdiği Musullulardan oluşan “Haşdi Vatani” de bulunmuştur. Haşdi Şaabi unsurları da Telafer’deki IŞİD hedeflerine askeri operasyonlar düzenlemiştir. (Duman, 2017, s. 14-15). Musul’un IŞİD’den kurtarılması ertesi, şehirdeki Sünni-Şii dengesinin nasıl olacağı ve idari yapının nasıl oluşturulacağı hususlarında; IBKY, Irak, İran ve Türkiye’nin rekabeti görülmüştür. IBKY, Peşmerge’nin ele geçirdiği bölgelerde kalıcı olacağını öne sürerken Türkiye ise, şehirdeki Sünni-Şii dengesinin önemli olduğunun altını çizmiş, Musul’un Irak’a ait olduğunu yinelemiş ve Haşdi Şaabi’nin Telafer’i ele geçirmesi sonrası var olan Sünni-Şii Türkmen nüfus dengesinin bozulacağı endişelerini belirtmiştir. (Duman, 2017, s. 19-21). Bir başka ifadeyle Musul Operasyonu, birlikte hareket edildiğinde başarı elde edilen ancak IŞİD’e karşı mücadele eden güçlerin kendi çıkarları göze alındığında “çatışma riskini” yükselten bir süreç olmuştur. Musul Operasyonu 17 Ekim 2016’da başlamış ve kentin Doğu kısmı 100 gün sonra 24 Ocak 2017’de IŞİD’den geri alınmıştır. 19 Şubat’ta kentin doğusunu kurtarmak için operasyonlar başlamış ve Temmuz 2017’de şehrin tamamı IŞİD’den kurtarılmıştır. BM’nin verilerine göre IŞİD sonrası kentteki 900 bin kişi yerinden edilmiş ve bunların ancak 200 bini daha sonraki süreçte geri dönebilmiştir. (Haberturk, 2017). Kentin IŞİD’den geri alınmasından itibaren Temmuz 2018 itibariyle 870 bin kişi kente geri dönmüştür (Amerikanın Sesi, 2018). IŞİD bu tarihten sonra Irak’ta yer altına çekilmiş ve eylemlerine aralıklarla devam etmektedir.

Irak’ta bir diğer aktör ise Irak Kürt Bölgesel Yönetimidir (IKBY). IKBY’nin, IŞİD ile olan mücadelesi farklı süreçlerden geçmiştir. IŞİD’in Musul’u Haziran 2014’te ele geçirmesi ve sonrasında Irak’ta Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelere ilerlemesi endişe yaratmış ve ancak IŞİD’in bu ilerleyişi durdurulmuştur. IKBY 2015 sonrası IŞİD’e karşı mücadelede ilerleme sağlamıştır. Diyala, Kerkük’ün çevresindeki Dakuk bölgesi ile Sincar’ın tamamı IŞİD’den geri alınmıştır. Bu dönemde Kerkük’ün statüsü sorunu, Irak Merkezi Yönetimi ile IKBY’i karşı karşıya getirmiştir. IKBY ile Irak Merkezi Yönetimi arasında devam eden süreçte bütçe kriz ve petrol konusunda anlaşmazlıklar ortaya çıkmış ancak 2016’da gerçekleştirilen Musul Operasyonu ile bu durum aşılacak istenmiştir. Kerkük’ün statüsü, IKBY’nin IŞİD’den ele geçirdiği bölgelerin geleceği tartışma konuları haline gelmiştir (Duman, 2015, s. 35). Sonraki süreçte, IKBY, 25 Eylül 2017’de, Kerkük ve diğer

tartışmalı bölgeleri de içeren bağımsızlık referandumu gerçekleştirirse de, Irak Ordusu, Kerkük'e müdahale etmiş ve referandum geçersiz sayılmıştır. (Sputnik, 2017b).

IŞİD ile mücadelede bir diğer aktör PYD-YPG'dir. PYD-YPG'nin ortaya çıkışında Arap Baharı ve sonraki süreç önem kazanmıştır. Arap Baharı ile Suriye'de başlayan kaos ortamında Suriye'nin kuzeyinde Suriye Rejimine muhalif gruplar gerilerken, Suriye Rejimi ile iyi ilişkileri olan PYD ve lideri Salih Müslim sivrilmeye başlamıştır. Merkezi, Kamışlı'da olan PYD, 2011'de Afrin, Kobani (Ayn el-Arap) ve Haseke'de örgütlenmiştir. Suriye Rejimi ülke çapında başlayan isyanlar sırasında, muhalif unsurlarla mücadele için Kuzey'den çekilirken, Temmuz 2012'de Kobani, PYD'ye bırakılmıştır. Sonraki dönemde Haseke'yi, Rejimle beraber idare etmeye başlayan PYD, IŞİD'in Kobani'yi kuşatmasıyla beraber ABF'den silah yardımı talebinde bulunmuş ve bunu sağlamış, devamında da elindeki kanton adını verdiği Cezire'den Kobani'ye bir hat oluşturmuştur (Acun ve Keskin, 2017, s. 12-13; Lawson, 2016, s. 16-17).

PYD, Kasım 2013'te Afrin, Cezire ve Kobaniyi de içeren bölgeyi kanton ilan etmiştir (Acun ve Keskin, 2017, s. 18). Arkasından, Ocak 2014'te ise Kuzey Suriye'de özerklik ilanı gelmiştir. PYD/YPG bu süreçte ilan ettiği özerk bölgeleri koruma, devam ettirme ve Suriye Rejimi ile belirli bir ilişki kurma çabasında olmuştur. PYD/YPG ile Suriyeli muhalifler arasındaki ilk çatışmalar 2013 Temmuz'unda yaşanmış ve muhalifler Resulayn'dan çıkarılmıştır. Ekim 2013'te YPG'ye bağlı güçler, Irak sınırındaki Yarubiye şehrini almış ve IŞİD'e darbe vurularak; Girhok, Yusufiye, Sefa gibi petrol alanları ele geçirilmiştir. Ocak 2014'te Suriyeli muhaliflerle IŞİD arasındaki çatışmalar sonucu Haseke, Rakka ve Halep'in doğu kesimi ve Türkiye sınırına uzanan "kuzey-güney hattı" IŞİD tarafından ele geçirilmiş ve YPG ile IŞİD arasında çatışmalar meydana gelmiştir. IŞİD, Kobani'ye Eylül 2014'te saldırmış, ancak hem ABD ve uluslararası koalisyonun hava saldırıları ile İKBY'nin Türkiye üzerinden gönderdiği yardım ve şehirdeki sert direniş sonucu geri çekilmek zorunda kalmıştır. ABD ve uluslararası koalisyon tarafından Eylül 2014 - Haziran 2015 arası IŞİD'e karşı gerçekleştirilen 1,774 hava saldırısının 1200 kadarı YPG-IŞİD arasındaki çatışma bölgelerine yapılması da dikkat çekicidir. Bununla beraber ABD'nin, IŞİD ile girişilen mücadelede YPG unsurlarını, araçsal bir bakış açısıyla, "kara gücü" olarak gördüğü ve Kuzey Suriye'de bir "Kürt koridoru" yaratmak istediği yorumları da bu dönem yapılmıştır (Acun ve Keskin, 2017, s. 21-39).

Kobani'nin IŞİD kuşatmasından kurtulması sonrası, YPG, Tel Abyad'ı da ele geçirmiş ve Türkiye sınırı boyunca uzanan 400 km'lik Cezire-Kobani hattı birleştirilerek PYD/YPG'nin kontrolüne geçmiştir. Takip eden süreçte PYD/YPG'nin sonraki amacı Afrin-Kobani arasındaki 100 km'lik Cerablus-Azez kısmı olmuştur. Fakat bu noktada Türkiye, YPG unsurlarının Fırat'ın Batısına geçmesini "kırmızı çizgi" olarak görmüştür. Bunun sonucu olarak, Ekim 2015'te Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ismiyle, YPG'nin de içinde olduğu, içerisinde Arap ve diğer unsurların da bulunduğu bir oluşum meydana gelmiştir. YPG de bu dönemde Cerablus yerine güneye IŞİD'in hâkimiyetindeki Tişrin Barajına da doğru yönelmiş, elindeki kantonları güneyden birleştirmek istemiştir (Acun ve Keskin, 2017, s. 40-47). SDG, bu süreçte Tişrin'i de ele geçirmiş, Kuzey Rakka Operasyonu adı altında bir saldırı başlatmış olmasına rağmen, IŞİD'in direnişi ile karşılaşmış ve bu dönemde Menbic'e yapılan bir saldırı ile Fırat'ın batısına geçilmiştir. ABD bu süreçte SDG güçlerine mühimmat, hava desteği ve silah yardımlarında bulunmuştur. SDG de yapılan bu yardımlar sonrası Rakka Operasyonuna katılmış, YPG ise 12 bin savaşçısıyla buna destek vermiştir. ABD ve uluslararası koalisyonun desteği ile 2017 Haziran'ında Rakka kuşatılmıştır (Sputnik, 2017a). Rakka Operasyonu, Ekim 2017'de sonuçlandırılmış ve IŞİD'in başkenti olarak anılan şehir IŞİD ve unsurlarından temizlenmiştir (Anadolu Ajansı, 2017).

Suriye rejimi, IŞİD ile var olan mücadelesini, "uluslararası terörizm" bağlamında değerlendirmektedir. 2011'de Suriye, Rejim karşıtı gösterilerin ortaya çıkması ve sonrasında Rejimin bu duruma sert müdahale etmesi, Temmuz 2011'de ÖSO ve diğer grupların ortaya çıkmasına neden olmuş, İç Savaş'a dönen çatışmalara bir süre sonra Selefi-Vahhabi gruplar da dahil olmuştur. Ocak 2012'de o dönemdeki adı ile Irak İslam Devleti (İİD) lideri Ebu Bekir El-Bağdadi, Suriyeli İİD savaşçılarını Suriye'ye yollamış ve bir müddet sonra bu grubun üyeleri, Ebu Muhammed El-Cülani önderliğinde El-Nusra (Nusret Cephesi) isimli örgütü kurmuşlardır. El-Nusra, Suriye Rejimi ile mücadele etmeye başlamış ve özellikle; Hama, Halep, Idlib, Dera ve Humus da varlık göstermiştir (Albayrak, 2016, s. 328-329). El-Nusra ve sonrasında IŞİD'in kurulması ve Suriye Rejimini doğrudan hedef alması, Rejimin "terörle mücadele" argümanını güçlendirmiş, muhalefetin elindeki argümanları zayıflatmıştır. Sonraki süreçte ise İran, Rusya ve Lübnan Hizbullah'ının sürece dahil olması ve Rejimi muhatap alması, Suriye Rejiminin destek bulmasını sağlayacaktır.

2012 yılında gösterilerin Halep'e sıçraması ve muhaliflerin şehirde üstünlük kurması sonrası Mart 2013'te Rakka şehri de muhaliflerin kontrolüne geçmiştir. Ancak IŞİD, Ağustos 2013'te Rakka'ya saldırı başlatmış, şehri Ocak 2014'te ele geçirmiş ve başkent* ilan etmiştir. IŞİD'in saldırıları durmamış, Haziran 2014'te Deyrizor ile Irak arasında bölge işgal edilmiş, hilafet ilan edilmiş ve daha önce anlatıldığı üzere 2014'te Kobani kuşatıldıysa da Ocak 2015'te geri çekilmek zorunda kalınmıştır. Bu süreçte Suriye'deki azınlıklara da şiddet eylemleri devam etmiştir. Mayıs 2015'te Suriye'deki tarihi antik kent Palmira da ele geçirilmiştir. IŞİD, Haziran 2015'te Tel Abyad'ı kaybetmiş ve 2015 Eylül'ünde Rusya'nın Suriye İç Savaşına müdahil olması ve hava operasyonlarına başlamasıyla ağır darbeler almaya başlamıştır. Suriye Rejimi de bu periyotta Rusya'nın da desteği ile IŞİD'e karşı başarılar sağlamıştır (Wilson Center, 2017). Suriye Ordusu bu dönemde Aralık 2016'da Halep kentini muhaliflerden geri almıştır. 2017 yılında ise Şam'ın güney kırsalı, Humus'un doğusu, IŞİD tarafından işgal edilen Palmira kenti ve Deyrizor şehirleri yeniden ele geçirilmiştir. Suriye rejimi bu dönemde hem muhaliflere hem de IŞİD'e karşı başarılar kazanmıştır. Bir başka ifadeyle, Suriye rejimi, kendi meşruiyeti ile ilgili yapılan tartışmalardan çok "toprak bütünlüğünü yeniden sağlama siyasetini uygulamaya başlamıştır (Aydınlık, 2018). Bu sürecin devamında Idlib konusu gündeme gelmiştir. Idlib, Suriye topraklarındaki son yerleşim yeri olarak kalmıştır. Rusya ve Türkiye 17 Eylül 2018'da Idlib mutabakatına varmışlar ve Idlib etrafında kontrol noktaları kurulması kararı alınmıştır (BBC, 2018). Ancak bu süreç işlememiş ve Suriye Rejimi güçleri Idlib'e 2018 başında operasyon başlatıp bölgedeki Cihatçı grupları tasfiye etme girişimlerini sürdürmektedir.

Bir değerlendirme yapılacak olursa, Suriye rejimi daha önce de vurgulandığı üzere IŞİD ile olan savaşını "uluslararası terörizmle mücadele" ekseninde görmektedir. Esad'a göre kendisi Suriye'nin halk tarafından seçilmiş "meşru" devlet başkanıdır. Ülkesi hem muhalifler hem de radikal selefi terör örgütleri tarafından işgal edilmiştir. Yapılan mücadeleyi, uluslararası toplumla beraber "ortak düşmana karşı ortak mücadele" olarak görmektedir. Fakat hem Arap Baharının etkisiyle Suriye'de yapılan gösterilerde muhaliflere karşı gerçekleştirilen sert müdahaleler, hem de Ağustos 2013'te gerçekleşen zehirli gaz kullanımı, Suriye rejiminin meşruiyetini Batılı ülkeler ve dünya nezdinde sorgulanır hale getirmiştir. Bununla beraber, ABD ve uluslararası koalisyon ise Rusya'nın Suriye'deki IŞİD hedeflerini vurmasına itiraz etmemektedir. Suriye rejimi de hem İran hem de Lübnan Hizbullah'ının askeri unsurlarını işbirliği için kullanmaktadır (BBC, 2018). Suriye rejiminin IŞİD ile mücadelesi, sahadaki aktörlerin hem yerel ve bölgesel çıkarlarının (PYD-YPG, İran, Suudi Arabistan vb.) iç içe geçtiği bir hal almış, Suriye ise toprak bütünlüğü ve rejimin meşruiyetini sağlama ekseninde IŞİD ile mücadeleyi sürdürmektedir.

Diğer yandan, yerel ve bölgesel aktörlerin IŞİD ile mücadelesi yanında bölge dışı aktörler de IŞİD ile mücadele etmektedir. Burada ABD ve Rusya ön plana çıkmaktadır. ABD açısından IŞİD ile mücadele hem El-Kaide ile olan "uluslararası terörizmle" ekseninde devam etmekte diğer yandan, IŞİD'in Ortadoğu'da etkinlik gösterdiği Suriye ve Irak'ta, Rusya ve İran'ın bölgesel çıkarlarını dengeleme bakımından önem kazanmaktadır. ABD bu amaçla PYD-YPG'nin de içerisinde olduğu SDG'ye büyük oranlarda askeri yardımlar yapmakta ve stratejik olarak da desteklemektedir. Rusya ise, tarihsel açıdan Suriye ile olan müttefiklik ilişkisine önem vermekte ve Esad'ın düşmemesi için mücadele etmektedir. Bunun yanında Rusya, IŞİD tarafından da düşman olarak görülmekte, Rusya'da bu amaçla IŞİD hedeflerine hava saldırıları gerçekleştirmiştir. Rusya, İran ve Lübnan Hizbullah'ı ile Suriye rejiminin devam etmesi için çaba göstermektedir. Bir başka deyişle Rusya'nın bölgesel çıkarları ve terörizmle mücadele çabaları Suriye'ye yönelik politikasını doğrudan etkilemektedir.

2. Bölge Dışı Güçlerin IŞİD ile Mücadelesi

2.1. ABD'nin Suriye Politikası ve Uluslararası Koalisyonun IŞİD ile Mücadelesi

2010 yılında Tunus'ta başlayıp ve Ortadoğu'nun birçok ülkesine yayılan ayaklanmalar, Suriye'yi de etkisi altına almaya başladığında ABD yönetimi, temkinli bir siyaset izleme yoluna gitmiştir. Dönemin ABD Başkanı Barack Obama, kendisinden önceki Başkan George W. Bush'un "terörizme karşı savaş" politikası ve Afganistan ve Irak'taki askeri müdahaleyi öngören siyaseti yerine, Arap Bahar'ı sürecinde daha ihtiyatlı bir politika takip etmiştir (Göngen, 2014).

2011'de Dera'da başlayan isyanlar karşısında ABD yönetimi, Esad'dan şiddet içeren yöntemler kullanmamasını istemiş ve diyalog, uzlaşma çağrısını iletmıştır. ABD meselenin bir yandan BM gündemine

* Bu dönemde henüz hilafet ilan edilmediği için, Rakka IŞİD emirliğinin başkenti olarak ilan edilmiştir. Daha sonra İslam Devletinin başkenti olarak anılacaktır.

alınmasını istemiş, diğer taraftan ise bölgesel inisiyatiflere ve diplomatik çabalara önem veren siyaset izleme yoluna gitmiştir. ABD, bu girişimlerden sonuç alınmaması üzerine, 2011 yılında Esad'ın görevden ayrılması doğrultusunda görüş beyan etmiş ve 2012'de diplomatlarını Suriye'den geri çekmiştir. 2012 tarihinden itibaren Selefi-Vahhabi cihatçı grupların (El-Nusra, IŞİD vd.) ülkeye gelmeleri var olan iç savaşın daha da karmaşık bir hal almasına neden olmuştur. ABD, 30 Haziran 2012'de Cenevre'de ve Ocak 2014'te Montrö'de yapılan ve Cenevre-1 ve Cenevre-2 olarak da bilinen toplantılarda Suriye'deki duruma çözüm aramış ama başarılı olamamıştır. Sonraki dönemlerde Astana Süreci olarak bilinen ve 2017'de beşincisi düzenlenen görüşmelerde 5. tura gelinmiş ama sonuç alınamamıştır (Göngen, 2014, s.13-15). 2018 yılı geldiğinde sekizincisi yapılan Cenevre Görüşmelerinde, Suriye'de kalıcı çözüm için ana başlıklar olan "geçiş hükümeti, anayasa, serbest ve adil seçimlerin düzenlenmesi" ile terörizmle mücadele de tartışılmıştır. Ancak Cenevre Süreçleri, Suriye'de iç savaşın sonlanması konusunda bir sonuca varamamıştır (Collin, 2018).

IŞİD'in Haziran 2014'te Musul'u işgal etmesi sonrası ABD öncülüğünde uluslararası toplum IŞİD ile mücadele konusuna eğilmiş ve acil önlemler alma yoluna gitmiştir. Bunların gerçekleştirildiği platformlardan birisi olan NATO kendi düzenlediği zirve ve toplantılarda bazı kararlar almıştır. 4-5 Eylül 2014'te düzenlenen Galler Zirvesi'nde "Ortadoğu'dan Kuzey Afrika'ya kadar olan coğrafyada, güney sınırlarımızda giderek artan istikrarsızlıklar ile ulus-ötesi ve çok boyutlu tehditlerle mücadele edileceği" ve gereken önemin verileceği bu durumunda Avrupa-Atlantik bölgesinin barış ve güvenliğini ilgilendirdiği açıklanarak bu konunun önemi belirtilmiştir. IŞİD ile alakalı "sözde İslam Devleti" tanımı yapılmış, bölgenin barış ve güvenliği için tehdit olduğunun üzerinde durulmuştur. IŞİD'in bütün etnik, dini ve mezhepsel cemaat ve topluluklara karşı kasten, sistematik ve sürekli yaptığı saldırılar kınanmış ve bu durumla kararlılıkla mücadele edileceğinin üzerinde durulmuştur. Bunun yanında IŞİD'in bölgede yarattığı tehdidin Suriye ve Irak'taki siyasi istikrarı bozduğu da vurgulanmıştır (NATO, 2018; Yiğittepe, 2017, s. 100). Zirvede dönemin ABD Dışişleri Bakanı John Kerry; İngiltere, Fransa, Avustralya, Almanya İtalya ve Türkiye'yi IŞİD ile askeri, finansal mücadele için oluşturulan uluslararası koalisyonla davet etmiş ve bu davet ilgili ülkeler tarafından kabul edilmiştir. (Schrader, 2017, s. 100).

Zirvede dönemin ABD Başkanı Barrack Obama tarafından IŞİD ile mücadele stratejisi de kamuoyuna ilan edilmiştir. ABD ve uluslararası koalisyon, IŞİD'in güçlenmesini, yayılmasını ve büyümesini önlemek ve geriletme için, "askeri güç, taktik ve kapsamlı stratejiyi" içeren ve adına "offensive containment" denilen bir tür taarruz stratejisini belirlemişlerdir. ABD'nin bu stratejisi; "düzenli hava saldırıları, sahada savaşan güçlerin desteklenmesi, insani yardım ve uluslararası terörizmle mücadele" olmak üzere dört bölümde ele alınabilir. (Kaya, 2015, s. 2015).

Birinci bölüm; IŞİD'e düzenli ve yıldırıcı hava taarruzları düzenlemek ve onun saldırı gücünü kırmak üzerine planlanmıştır. Bu yolla, IŞİD'in komuta kontrol mekanizması, lojistik yapısı ve ordusunun ağır silahlı unsurları vurulmak istenmiş ve karşı koyma gücünün kırılması amaçlanmıştır. İkinci bölüm; sahada IŞİD ile savaşan unsurların desteklenmesi konusudur. Bu güçler; Irak'ta Irak Ordusu, Peşmergeler ile Suriye'de YPG/PYD unsurlarını kapsamaktadır. ABD tarafından bu gruplara istihbarat, eğitim, danışmanlık ve askeri yardım konularında destek sağlanması düşünülmüştür. Bu niyetle, ABD tarafından 2014 sonuna kadar Irak'a 475 ilave ABD askeri gönderilmiştir. Üçüncü bölüm; IŞİD'in ideolojisi, örgütsel yapısı, finansal gücü ve kaynaklarına yönelik mücadeledir. Dünya çapında iş birliği fırsatları yaratılarak, IŞİD'in finansal açıdan çökertilmesi, bunun için istihbarat paylaşımını sağlamak, ideolojisi ile mücadele etmek ve yabancı savaşçıların IŞİD'e katılmak için Irak ve Suriye'ye geçmesinin engellemek amaçlanmıştır. Dördüncü bölüm; insani yardımların koordinasyonunu içermektedir. Özellikle Irak ve Suriye'de IŞİD'in terör yöntemlerinden ve uygulamalarından zarar görenlere insani yardımların götürülmesi amaçlanmıştır.

ABD'nin liderliğindeki uluslararası koalisyon, Ağustos 2014 – Kasım 2016 arası, IŞİD'e karşı yaklaşık 10 bin kadar hava saldırısı gerçekleştirmiştir. Uluslararası koalisyon giderek büyümüş; İngiltere, Danimarka, Belçika, Avusturya, Ürdün, Fransa, Hollanda Eylül 2014'ten sonra uluslararası koalisyonla katılmıştır. IŞİD'e karşı Suriye'deki hava saldırıları Eylül 2014'te başlamış, 2016 yılının sonuna kadar yaklaşık 5,500 hava saldırısı düzenlenmiştir. Suriye'de gerçekleştirilen hava saldırılarına ABD'nin yanında Bahreyn, Avustralya, Hollanda, Ürdün, Fransa, Suudi Arabistan, BAE, İngiltere ve Türkiye de katkıda bulunmuştur. (Bbc, 2016a). NATO, 8-9 Temmuz 2016'da Varşova'da bir zirve düzenlemiş, müttefikler IŞİD ile mücadeleye ilişkin somut kararlar almıştır. Buna göre NATO, AWACS adı verilen erken uyarı uçaklarını, IŞİD'e karşı kurulan koalisyonla bilgi akışını sağlamak için kullanma kararı almış, Ürdün'de Irak subayların eğitimine katkı sunulabileceğini belirtmiş ve bilgi paylaşımı, istihbarat ve yabancı savaşçılarla mücadele konusunda ortak hareket edileceğinin altı çizilmiştir (Yiğittepe, 2017, s. 101-102). ABD, Irak'ta IŞİD ile mücadele konusunda Irak Ordusu ve yerel

unsurları desteklemiştir. Bir dönem Erbil ve Bağdat'ı da bile tehdit eder hale geçen IŞİD, 2015'ten itibaren geriletmiştir. Tikrit, Felluce ve Rutba gibi kentler IŞİD'den geri alınmıştır. IŞİD'in Irak'taki en önemli şehri Musul ise Ekim 2017'de örgütten geri alınmıştır. IŞİD'in Irak'taki toprak hakimiyeti sınırlansa da zaman zaman terör eylemleri düzenleyecek kapasitesi halen devam etmektedir (Yeşiltaş ve Öncel, 2017, s. 15-17).

Obama Döneminde, ABD'nin Suriye Politikası aynı zamanda IŞİD ile mücadele ile beraber ilerlemiştir. İç savaşın ilk dönemlerinde krizin yönetilmesi ve bölgesel etkilerinin sınırlandırılması hedeflenmiş ancak sonraki süreçte Esad'ın görevi bırakması istenmiştir. Bu dönemde Suriye Ulusal Konseyi ve muhaliflere destek olan ABD için IŞİD'in güçlenerek 2014'te Musul'u ele geçirmesi dönüm noktası olmuştur. ABD bir yandan IŞİD'e yukarıda da anlatıldığı üzere askeri operasyonlar düzenlerken diğer yandan Suriye'deki muhaliflere Mayıs 2015'te "eğit-donat programı" kapsamında askeri, ekonomik ve lojistik yardımda bulunmuştur. Ancak bu eğitim ve program faydalı olmamış, cepheye alınan başarısız sonuçlar sonrası uzun ömürlü olmamıştır. ABD için eğiti donat sonrası PYD-YPG güçleri karada işbirliği yapabileceği alternatif unsurlar olarak ön plana çıkmıştır. Obama'nın bu bağlamda Eylül 2014'te Kobani'nin IŞİD tarafından kuşatılması sırasında PYD-YPG'ye ffilen desteği başlamıştır. IŞİD'e karşı karada savaşan PYD unsurlarına hava desteği sağlanmıştır. SDG çatısı altında savaşan PYD-YPG güçleri Ağustos 2016'da Menbic'i ele geçirmişlerdir. SDG güçleri IŞİD ile savaşta bir sonraki hedefi Rakka olmuştur. Kasım 2016'da başlayan operasyon Ekim 2017'de sona erdirilmiş ve IŞİD, siyasi anlamda başkentinden çıkartılmış ve büyük bir darbe yemiştir (Özkan, 2016, s. 16-24; Özdemir, 2018, s. 200-204).

Trump'ın Kasım 2016'da ABD Başkanı seçilmiştir. Seçim kampanyası boyunca Obama'nın Suriye ve IŞİD ile mücadele politikasını eleştiren Trump göreve geldiğinde bunu değiştireceğini duyurmuştur. Ancak göreve geldiğinde seçim kampanyasındaki usulsüzlük iddiaları, ekibinin neredeyse tamamını değiştirmesi gibi iç siyasi meselelerle uğraşan Trump, seçim dönemindeki söylemlerini gerçekleştirememiştir. Ancak Nisan 2017'de Suriye rejiminin zehirli gaz kullanımı iddiaları üzerine ABD güçleri bazı depolar ve bir askeri üsse hava saldırısı düzenlemiştir. Diğer yandan Trump, İran'ın Suriye'deki varlığından da rahatsız olmakta ve İran ile ilişkilerin Obama döneminin tersine sorunlu geçeceği mesajlarını vermiştir. Trump'ın IŞİD ile mücadele konusunda stratejisi ise Obama'nın mirasını devam ettirir şekilde, kara gücü olarak PYD-YPG güçlerini kullanmak üzerine olmuştur. ABD yönetimi, Rakka'nın IŞİD'den alınması sürecinde, SDG altında savaşan PYD-YPG güçlerine tam destek vermiştir. IŞİD ile mücadele konusunda Suriye'de büyük bir başarı sağlayan ABD, Aralık 2018'de Suriye'den askerlerini çekeceğini ilan etmiştir. Mart 2019'da ise Trump, "IŞİD'in Suriye'de yüzde yüz yenildiğini" duyurmuştur. Bu dönemde SDG güçleri IŞİD'in Suriye'deki son toprağı olan Baghuz'u ele geçirmişler ve IŞİD güçleri teslim olmuştur. IŞİD'in lideri Ebu Bekir El-Bağdadi Ekim 2019'da öldürülmüştür. Diğer yandan Trump'ın Suriye'den çekilme fikri büyük tartışmalara neden olmuştur. ABD bu konuda 2018 itibarıyla somut adım atmamıştır. ABD bir yandan uluslararası koalisyonla birlikte Suriye'de IŞİD ile mücadele etmiş diğer yandan Cenevre Süreçleri ile Suriye'nin yeniden yapılandırılması, anayasa ve geçiş süreci ile alakalı rol almıştır. Bir analize göre Suriye İç Savaşı'nın ABD'ye maliyeti 7,7 milyar doları insani yardım, 18,5 milyar doları askeri harcamalar ve 2,2 milyar dolar da Suriye'deki eğitim ve ekipman giderleri olmak üzere 30 milyar dolara yaklaşmıştır (Kurt, 2019, s. 9-18; Humud vd., 2018, s. 2).

Öte yandan BM nezdinde de IŞİD ile mücadele konusunda önemli kararlar alınmıştır. BM Güvenlik Konseyi 2161 (2014), 2170 (2014), 2178 (2014), 2199 (2015), 2214 (2015), 2253 (2015), 2331 (2016), 2347 (2017), 2368 (2017), 2379 (2017), 2388 (2017), 2396 (2017), 2462 (2019) sayılı aldığı kararlarda, hem doğrudan hem de dolaylı bir şekilde IŞİD ile ticareti kınamış bununla birlikte bütün üye devletlerden Yabancı Terörist Savaşçıların (YTS) seyahat ve finansmanının önlenmesi konusunda tedbir alınmasını istemiştir. Bununla birlikte IŞİD, daha önce El-Kaide'ye uygulanan ve devam eden yaptırımlar listesindeki uygulamalara da tabi olacağı açıklanmıştır. İlaveten, BMGK 2170 (2014) ve 2199 (2015) sayılı aldığı kararlarında IŞİD'in petrol ve ilgili alt yapı tesislerinden elde edilen gelirler ile, organize suç olaylarını kapsayan; adam kaçırma ve fidye gelirleri başta olmak üzere, internet ve diğer yollardan elde edilen yasadışı bağışları, altın vd. değerli eşyaların ticareti yoluyla elde edilmiş gelirleri de IŞİD'in finansal kaynakları olarak gördüğünü ilan etmiştir. (Yeşiltaş vd., 2016, s. 70)

BM Güvenlik Konseyi tarafından, 2014 yılında çıkarılan 2170 ve 2178 sayılı kararlar ile 2015'teki 2199 sayılı kararlarda, Irak ve Suriye'de varlığını sürdüren ve eylemlerine devam eden El-Kaide, IŞİD ve El-Nusra gibi örgütlerin uyguladığı terör neticesinde, milyonlarca insanın evlerini terk ettiği, birçoğunun katledildiği, dini yerlerin tespit ettiği vurgulanmıştır. Bu eylemleri gerçekleştirilenlerin varlıklarının dondurulması, YTS'lerin ülkeler arası transit geçişlerine engel olunması, terörle mücadele için yasal önlemlerin bir an önce alınması, sivil toplumun radikalizmle mücadele amacıyla harekete geçirilmesi de adı geçen kararlarda beklenen

hususlardır. Kararlarda, yukarıda adı sayılan terör örgütlerinin silaha erişiminin engellenmesi amacıyla her türlü tedbirin alınması istenirken, bu grupların her türlü gelir elde etmesinin (kaçakçılık, petrol gelirler, fidyecilik vb.) önüne geçilmesinin amaçlandığı da görülmektedir. (Şen, 2017, s. 152; BMGK, 2170, 2178, 2199). BM Güvenlik Konseyi 20 Temmuz 2017’de aldığı 2368 sayılı kararda, “El-Kaide ve IŞİD terör örgütlerinin finansmanları ile mücadele” konusunda önemli kararlar almıştır. Buna göre, “El-Kaide ve IŞİD eylemlerini destekleme, planlama, hazırlama aşamasına katılanlar; silahlı malzeme hazırlanması ve desteklenmesine yardımcı olanlar ile eleman ve finansal destek sağlayan” kişi ve kuruluşların “El-Kaide ve IŞİD Yaptırımlar Listesine” alınacağını açıkça ilan etmiş ve üye ülkeleri bununla mücadeleye çağırmıştır. Yine BM Güvenlik Konseyi 20 Kasım 2017’de aldığı 2388 sayılı kararda, “IŞİD, Boko Haram ve El-Kaide’nin gerçekleştirmiş olduğu insan kaçakçılığını sert bir dille kınamakta üye devletleri bununla mücadeleye çağırmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 123-124).

Sonuç olarak hem ABD hem de BM, IŞİD özelinde küresel terörizmle mücadele konusunda uzun süredir mücadele etmektedir. ABD açısından Arap Baharı ile başlayan süreçte önceleri temkinli bir politika izlense de IŞİD’in Musul’u işgali ve hilafet devletini ilan etmesi güvenlik sorunu haline gelmiştir. Hem ABD hem de uluslararası koalisyon ve yerel güçler Suriye ve Irak’ta IŞİD’i 2016 sonrası geriletmişler, Rakka ve Musul gibi iki önemli kenti elinden almışlar ve Mart 2019 itibariyle Trump’ın açıklaması ile “yenilgiye uğratmışlardır” IŞİD’in yenilgiye uğratılması Suriye’deki krizi bitirmemiştir. Ancak uluslararası terörizmle mücadele bağlamında El-Kaide sonrası toprak hakimiyeti kuran ve küresel halifelığı inşa eden bir terör örgütünün fiziki varlığına Suriye ve Irak’ta büyük oranda son verilmiştir.

2.2. Rusya’nın Suriye Politikası ve IŞİD ile Mücadelesi

Rusya’nın IŞİD ile mücadelesi iki açıdan ele alınabilir: Öncelikle; Rusya, IŞİD ile mücadelesine “uluslararası terörizmle mücadele” açısından yaklaşırken, diğer yandan, Ortadoğu’daki çıkarları bağlamında, dost ve müttefik olarak gördüğü Suriye rejimine destek vermekte ve rejimin çökmesini engellemek istemiştir.

Birincisi Rusya, IŞİD ile olan mücadelesini aynı zamanda uluslararası terörizmle mücadele olarak da görmektedir. Rusya, IŞİD ve o dönemde adı El-Nusra olan örgütleri terör örgütleri olarak nitelendirmekte ve bu çerçevede Rusya Yüksek Mahkemesi, Aralık 2014’te bu iki örgütü, terör örgütü listesine almıştır. Bunun sonucu olarak bu iki grubun Rusya’daki her türlü faaliyeti ve propagandası yasaklanmıştır (İsmayılov, 2015, s. 1-2). Rusya’nın bir diğer endişesi de IŞİD’in kendi topraklarını hedef almasıdır. Çünkü, IŞİD için Rusya’nın ayrı bir önemi vardır. IŞİD’in en önemli hedeflerinden birisi de Rusya’dır. IŞİD, Eylül 2014’te Putin’i tehdit etmiş ve bir ay sonra Ekim 2014’te ise örgütün liderlerinden Ebu Ömer El-Şişani, Rusya’yı hedef alan açıklamalarda bulunmuş, Çeçenistan ve diğer Müslüman toprakların özgürlüğe kavuşturulacağını açıklamıştır. Bunun yanında Rusya topraklarından IŞİD’e yoğun katılım olmaktadır. IŞİD bölgeyi “Kafkas Vilayeti” adı ile kendi küresel hilafeti içerisinde görmektedir. Çeçenler yoğunluklu olmak üzere 2015’te Rusya’dan 1700 militan IŞİD’e katılmıştır. Rusya bu bakımdan da, Suriye ve Irak başta olmak üzere IŞİD meselesinin üzerine eğilmekte ve bir başka ifadeyle bölgede IŞİD ile mücadele edilmesini istemektedir. Çünkü Rusya, başta Çeçenler olmak üzere kendi topraklarından ve bölgeden katılan IŞİD’lilerin bir gün geri dönüp kendisine tehdit olmasını istememektedir. Bu amaçla Suriye’de Halep başta olmak üzere düzenlediği hava harekâtlarında IŞİD’in Kafkasya’dan gelen unsurları hedef alınmıştır (İsmayılov, 2015, s. 2).

Dönemin Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, IŞİD’in sorununun ortaya çıkmasındaki nedenlerin sorumlusu olarak ABD’nin özellikle Irak’ın işgali sonrası Ortadoğu genelinde uyguladığı başarısız politikaları görmektedir. Putin de bu görüşü onaylayarak, Batılı ülkelerin ve özellikle ABD’nin IŞİD’e militan desteğinde bulduklarını ve silah sağladıklarını, finansal açıdan destek olduklarını iddia etmiştir. Rusya, IŞİD ile mücadele konusunda uluslararası işbirliği çağrısında bulunmuş ve Ağustos 2014’te ABD’ye, IŞİD’e karşı mücadelede işbirliği teklifini yapmıştır. Eylül 2014’te ise, BMGK toplantısında diğer devletlere, IŞİD’e karşı uluslararası hukuk bağlamında ortak hareket ve operasyon önerisini getirmiş ancak bunun Esad yönetimi ile işbirliği içerisinde olmasını teklif etmiştir. Rusya yine BMGK’de IŞİD ve benzer terör örgütlerinin birçok alanda faaliyetinin yasaklanmasını kapsayan 2178 sayılı karara destek olmuştur. Rusya ayrıca, Şubat 2015’te BMGK’de IŞİD ile mücadele teklifini yinelemiştir. Bu amaçla; IŞİD’e destek olan, yardım eden ülkelerin engellenmesi, Suriye ve Irak’ta petrolden elde edilen gelirlerin önüne geçilmesi, silah satışına engel olunması, bağışlar ve fon, tarihi eser kaçakçılığının engellenmesi gibi konuları içeren önlemler öneri de yer almıştır (İsmayılov, 2015, s. 3-4).

Rusya, Irak’ta da IŞİD ile mücadeleye destek olmaktadır. Daha önce de vurgulandığı gibi Rusya, Irak’taki terör ve güvenlik sorununun ABD’nin 2003’te gerçekleştirdiği Irak’ın işgalinin bir sonucu olduğunu öne sürmektedir. Bunun yanında Rusya, Irak ile ekonomik anlaşmalar imzalamaktadır. Örneğin Ekim 2012’de Irak

ile 4,2 milyar dolar değerinde silah anlaşması yapılmıştır. Irak'a 36 adet MI-28NE helikopter ve 48 adet uçaksavar füze yollanmıştır. Sonraki süreçte, Haziran 2014'te 5 adet Su-25 saldırı helikopteri göndermiştir. Temmuz 2014 tarihinde de Rusya-Irak Askeri Silah Anlaşması imzalanmıştır (İsmayılov, 2015, s. 4).

Rusya, IŞİD ile mücadele kapsamında Suriye rejimini doğrudan desteklemektedir. Öncelikle, Ağustos 2015'te Suriye ve Rusya arasında, Suriye'de Rus Hava Kuvvetlerinin bulunması ile alakalı anlaşmaya varılmıştır. Suriye Rejimi 30 Ekim 2015'te Rusya'dan resmen askeri yardım talebinde bulunmuştur. Rus Hava Kuvvetlerinin savaş uçakları bu amaçla Suriye'deki Hmeymim üssüne nakledilmişlerdir (Samoylov, 2018, s. 164). Rusya, Eylül 2015'te Suriye'de IŞİD ile mücadele kapsamında askeri unsurları ile birlikte hava hareketleri başlatmış; Suriye rejiminin düşmanları olan muhalifler ve IŞİD vb. terör örgütlerine Halep, Palmira, Hama ve Humus başta olmak üzere ağır kayıplar verdirmiştir. 31 Ekim 2015'te Rus Hava yoluna bağlı bir Airbus 301 yolcu uçağı Sina yarımadasında bir terör saldırı sonucu düşmüştür. Eylemi, IŞİD'in Sina Vilayeti olarak isimlendirdiği grup üstlenmiştir. Rusya bu olaydan sonra Kasım 2015'te tarihi itibarıyla Suriye'deki askeri varlığını arttırmıştır. Rusya 15 Mart 2016'ya kadar, Suriye'de hava kuvvetleri ile IŞİD'e yoğun saldırılar düzenlemiştir. Bu tarihten sonra ise uçaklarının büyük bir bölümünü geri çekmiştir. (Samoylov, 2018, s. 166-167; Bbc, 2016b). Rusya'nın Suriye İç Savaşına doğrudan katılması ile Suriye Ordusu önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Şubat 2016'da başlayan Halep Operasyonu Aralık 2016'da sonuçlanmış ve Suriye Rejimi kenti muhaliflerden geri almıştır. (Ulutaş vd., 2017, s. 9) Suriye daha sonraki süreçte Idlib'de Suriye rejimini desteklemeye devam edecektir.

Rusya, Suriye'de rejime verdiği askeri, ekonomik ve lojistik destek yanında diplomatik açıdan da Suriye Krizinin içinde olmuş, bölge ülkeleri ile işbirliği olanaklarını aramıştır. Bu amaçla Ocak 2017'de Astana'da Rusya, Türkiye ve İran bir araya gelmişlerdir. Savaşan taraflar arasında ateşkes ve diyalog kanallarının açık tutulmasının tartışıldığı toplantıda işbirliği çabaları gündeme gelmiştir. Astana ve Soçi'de 2019 itibarıyla devam eden görüşmeler dizisinde Rusya'nın temel isteği, "Suriye'de kendi istediği ve çıkarlarına olan bir barışın gerçekleştirilmesi" olmuştur. Bu bağlamda Suriye'de 2019 Mart ayında IŞİD tehdidi ortadan kalkmış, Suriye Rejiminin meşruiyet ve toprak bütünlüğünü sağlama konusu ile PYD-YPG'nin gelecekte ne olacağı, Suriye'de geçiş hükümeti, anayasa ve seçimlerin gerçekleştirilmesi gibi birçok konu çözülmeyi beklemektedir. (Sputnik, 2016; ORSAM, 2017)

Rusya'nın Suriye rejimi tarafından gelen davet ile Suriye'de operasyonlara başladığı süreçteki kazanımları; askeri, siyasi ve güvenlik bağlamında üç grupta sıralanabilir: (Yüce, 2016, s. 271) Birincisi; askeri anlamda Tartus'ta bulunan ve 1977'den beri kullanılan deniz üssü, Suriye Rejimi ile yapılan anlaşma sonucu genişletilmiş ve kalıcı bir yer haline getirilmiştir. Askeri anlamda bir başka kazanç ise, Hmeymim'de bulunan ve Rus Hava Kuvvetlerinin kullandığı askeri üssün Rusya'nın kontrolüne verilmesidir. Bu üs sayesinde Rusya birçok savaş uçağını bölgede barındırmaya başlamıştır (Gülşen, 2017, s. 30). İkincisi; siyasi anlamda da bazı kazanımlar mevcuttur. Öncelikle; Suriye rejimi ve başındaki Esad yönetimi hala görevinin başındadır. Buna ilaveten gelen Rus askeri, siyasi ve ekonomik yardımlarla yerini daha da sağlamlaştırmıştır. Rusya, Esad'ın kişiliğinden bağımsız olarak kendi çıkarlarını gözetmektedir. Siyasi anlamda ikinci kazanım Halep'in, Rejimin kontrolüne geçmesidir. Ülkenin ikinci büyük kenti olan Halep uzunca bir süre muhaliflerin elinde kalmış, IŞİD'in saldırılarına uğradıktan sonra geri kazanılmıştır. Siyasi anlamda üçüncü kazanım; Rusya-Türkiye-İran ile beraber bölge devletlerinin de sorunda inisiyatif almasının sağlanmasıdır. Siyasi anlamda dördüncü kazanım olarak ise, Rusya'nın bölgedeki etkisini artırması ve müttefiklerine "her daim yanınızdayız" mesajını dost, düşmana ilan etmesi olarak sayılabilir. Beşinci kazanım; Suriye krizi ile beraber Rusya, Ukrayna'nın doğusundaki çatışmalar ve Kırım'ın işgalini ikinci plana atmıştır (Gülşen, 2017, s. 30). Üçüncüsü; güvenlik kazanımı bağlamında ise, kendi ulusal güvenliği açısından IŞİD'in içerisinde yer alan Kafkas İslam Emirliği gibi yapılara mensup birçok savaşçıyı, Suriye'de, Rusya'ya geri dönmeden etkisiz hale getirme şansını yakalaması olarak sayılabilir.

Sonuç olarak, Rusya'nın IŞİD ile mücadelesinde birkaç sonuca varılabilir. Rusya, IŞİD tehdidinin ortaya çıkmasında ABD'nin Irak işgalini başlıca neden olarak görse de, IŞİD ile askeri, finansal ve hukuksal mücadelede Batılı devletler ve ABD ile işbirliği yapılmasını ve ortak stratejilerin hayat geçirilmesini gerekli görmektedir. Bir başka deyişle Rusya, ABD liderliğindeki uluslararası koalisyonun IŞİD ile yaptığı mücadelesini desteklemekte fakat bu süreçte Suriye'de meşru yönetim olarak gördüğü Esad'ın onayı alınmadan gerçekleştirilecek her operasyonun uluslararası hukuk ya da meşruiyet bakımından sorun teşkil edeceğine öne sürmektedir (İsmayılov, 2015, s. 5).

Sonuç

IŞİD'in ortaya çıkışı hızlı gelişimi hem ortaya çıktığı coğrafyadaki yerel, bölgesel güçler hem de küresel güçler tarafından kendisi ile mücadele edilmesi sürecini de beraberinde getirmiştir. Bu anlamda IŞİD ile mücadele yerel, bölgesel ve küresel güçlerin "ortak sorunu" haline gelmiştir. Bu sorun algılaması bu ülkelerin Suriye ve Irak'a yönelik dış politikaları ile de yakından ilgilidir. Bu ülkeler IŞİD ile mücadele ederken, Suriye ve Irak politikalarını şekillendirmiş bununla beraber kazanım/kayıplar yaşamıştır. Bir başka ifadeyle IŞİD ile mücadele bu ülkelerin Suriye ve Irak politikalarında bir dış politika aracı haline gelmiştir. Bu anlamda bu mücadelenin sonuçları bölgesel, yerel veya küresel güçler açısından üç grupta ele alınabilir.

IŞİD ile mücadelede, bölgesel ülke konumundaki Türkiye, hem coğrafi anlamda güvenlik tehdidi algılarken diğer yandan uluslararası koalisyonu askeri, siyasi ve ekonomi anlamda desteklemiş ve bu durumu NATO ve BM gibi platformlarda somut eylemlere dönüştürmüştür. Bununla birlikte Türkiye, Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı gibi operasyonlarda, uluslararası konjonktürün müsait olduğu durumlarda kendisi de askerî harekât düzenlemiştir. Bir diğer bölgesel güç olan İran ise, hem IŞİD'in ideolojik anlamda hedefinde olması diğer yandan da Suriye'de Esad yönetimi ile olan yakın ilişkisi ve onun iktidarını muhafaza etmesine yardımcı olmak için IŞİD ile mücadelesini sürdürmektedir. İran aynı zamanda Irak'ı da bu açıdan desteklemiş ve siyasi, askeri ve ekonomik anlamda yardım etmiştir. Bir başka deyişle İran, IŞİD ile mücadelesini hem kendi algıladığı tehdit hem de bölgesel çıkarları üzerinden şekillendirmektedir. Bir başka bölgesel güç olan Irak ise, IŞİD'in doğup geliştiği coğrafyada olması bakımından, IŞİD ile mücadeleyi kendi topraklarında sürdüren bir devlet olarak ön plana çıkmaktadır. IŞİD, Irak'ın, ekonomik, siyasi ve sosyal bütünlüğüne büyük zararlar vermiştir. Irak, İran ve diğer ülkelerin desteği ile IŞİD ile mücadele etmiş ve örgütü Musul'dan çıkartmayı başarmıştır. Ancak IŞİD ile mücadele ülkedeki, Irak Merkezi Yönetimi- İKBY arasındaki ilişkileri de gerginleştirmiş ve bağımsızlık referandumu ve Kerkük'ün geleceği gibi konularda çatışma yaşanmasına neden olmuştur. IŞİD, Irak için, hem bir terör ve güvenlik tehdidi, diğer yandan da iç politikada kullanılan bir mesele haline gelmiştir. Bir diğer bölgesel aktör olan Suudi Arabistan ise, IŞİD ile mücadelesini, IŞİD'in halifelik iddiası ve coğrafi olarak kendi topraklarında algıladığı tehdide dayandırmaktadır. Suudi Arabistan, bölgesel anlamda İran ile rekabet ederken, IŞİD tarafından ABD müttefiki olarak görülmekte ve "Vilayeti Haremeyn" adını verdiği grup kendisine terör saldırıları düzenlenmektedir. Dolayısıyla Suudi Arabistan, IŞİD karşıtı kurulan koalisyonla yardımda bulunmuştur.

Bölgesel güçlerin yanında yerel unsurlar da IŞİD ile mücadelede ön plana çıkmaktadır. PYD-YPG, IŞİD üzerinden kendi siyasal amaçlarını gerçekleştirmek isteyen bir siyaset izlemiştir. PYD-YPG, Esad ile ilk dönemde anlaşmış, Suriye'nin Kuzey'indeki bölgelerin yönetimini devralmış sonraki süreçte ise, IŞİD'in kuzeye yönelmesi ile IŞİD ile mücadeleye girişmiştir. PYD-YPG bu süreçle hem Suriye Rejimi ile ilişkilerinde bir pazarlık unsuru yaratırken sonraki süreçte Rakka Operasyonunda uluslararası koalisyonla beraber hareket ederek bir nevi "kara gücü" görevini görmüş ve kendi siyasal çıkarlarını IŞİD ile mücadele üzerinden meşrulaştırma arayışında olmuştur.

ABD ise IŞİD'in öncülü El-Kaide ile uzun süre mücadele içerisinde olmasına rağmen, Musul'un 2014'te IŞİD tarafından ele geçirilmesi ile IŞİD ile mücadeleye aktif katılmıştır. ABD öncülüğünde oluşturulan koalisyon IŞİD ile mücadeleye başlamış, hava saldırıları ve sahada savaştan PYD-YPG gibi güçlerle birlikte IŞİD'in Suriye ve Irak'taki varlığının sona ermesi amaçlanmıştır. IŞİD, ABD'yi ideolojik ve siyasal anlamda düşman olarak görmekte ve Irak'ın işgalinden sorumlu tutmaktadır. Dolayısıyla ABD'nin Suriye ve Irak'ta IŞİD ile mücadelesi hem bölgesel politikalar hem de doğrudan tehdit algılaması yaşamaları bakımından da önem kazanmaktadır. Bu süreçte BM nezdinde IŞİD ile mücadele kapsamında çeşitli kararlar alınmış, mücadeleye katılan ülkeler ve kapsamı genişletilmiş ve geline süreçte ABD, Suriye'de PYD-YPG güçlerine yaptığı destekle Suriye'de IŞİD varlığını sona erdirmiştir. 2019 sonu itibariyle de örgütün lideri Ebu Bekir El-Bağdadi ölü ele geçirilmiştir.

Rusya'nın IŞİD ile mücadelesi de diğer ülkelerle benzer bir şekilde hem "uluslararası terörizmle" mücadele, hem de Suriye ve Irak'taki bölgesel çıkarlarını koruma amacıyla ön plana çıkmaktadır. Uluslararası terörizmle mücadele bağlamında Rusya, kendi topraklarından IŞİD'e olan yoğun katılımı önlemeye çalışmaktadır. BM'de bu durumu dile getiren Rusya, IŞİD'in ortaya çıkış sürecinde, Irak'ı işgalini dolayısıyla ABD'yi sorumlu tutmaktadır. ABD ile IŞİD ile mücadele konusuna hayır demeyen Rusya, Eylül 2015 – Mart 2016 arası Suriye'de askeri unsurları ile hava operasyonlarına başlamıştır. Diğer yandan Rusya, IŞİD ile mücadele konusunu kendi çıkarlarını korumak için de kullanmaktadır. Bu amaçla Suriye rejimi ile Tartus Deniz Üssünün genişletilmesi konusunda anlaşılması bunun yanında Hmeymim'de bir hava üssünü kullanmaya başlamıştır. Bu dönemde meydana gelen Ukrayna Krizinin, IŞİD ile mücadele konusu ile gündemden düşmesi amaçlanmıştır. Rusya,

Suriye rejiminin IŞİD ve küresel cihatçı diğer terör örgütleri ile mücadelesine, Idlib başta olmak üzere tam destek vermektedir.

Bir başka ifadeyle IŞİD, küresel terörizmin dönüşümünü gösteren en somut örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelinen süreçte örgüt, uluslararası toplumun çabaları ile Suriye ve Irak'ta toprak hakimiyetini ve örgütsel yapısını büyük oranda kaybetmiştir. Ancak bununla birlikte örgüt ile mücadele küresel boyutta devam etmektedir. IŞİD'e bağlılığını bildiren ve genellikle El-Kaide'den ayrılan birçok grup terör eylemlerine devam etmektedir. Bu açıdan IŞİD, bu örgütler için "küresel halifelik fikrinin hayata geçtiği" somut bir örnek de olmuştur. IŞİD ile mücadelenin ise, sorunu ortaya çıkaran sebepler doğru bir şekilde ele alınmadıkça devam edeceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acun, C., Özçelik, N. (2018). *Terörle mücadelede yeni safha: Zeytin Dalı Harekâtı*. İstanbul: SETA.
- Acun, C. Keskin, B. (2017). *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi*. İstanbul: SETA.
- Albayrak, G. (2016). Devlet dışı aktörlerin insancıl hukuk sorumluluğu ve Suriye Krizi. Taşdemir, F.(ed.) *Suriye: Çatışma ve Uluslararası Hukuk*, Ankara: Nobel Yayınları, 315-338.
- Amerikanın Sesi (2018). "BM: Musul'a bir yılda 870 bin kişi geri döndü.", <https://www.amerikaninsesi.com/a/bm-musul-a-bir-yilda-870-bin-kisi-geri-dondu/4507492.html> Erişim tarihi: 15/07/2018.
- Anadolu Ajansı (2017). "Rakka Operasyonu 2 binden fazla sivilin hayatına mal oldu", <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rakka-operasyonu-2-binden-fazla-sivilin-hayatina-mal-oldu/1005057> Erişim tarihi: 27/03/2019.
- Anadolu Ajansı (2019). "Türkiye'nin DEAŞ'la Mücadelesi", İstanbul: Anadolu Ajansı Yayınları.
- Aydınlık (2018). "Suriye savaşının stratejik noktası: Neden Doğu Guta", <https://www.aydinlik.com.tr/suriye-savasinin-stratejik-noktasi-neden-dogu-guta-dunya-subat-2018-3> Erişim tarihi: 21/02/2019.
- Bbc (2016a). "2014'ten bugüne Suriye ve Irak'ta IŞİD Tehdidi", <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37858815>, Erişim tarihi: 17/07/2017.
- Bbc (2016b). "Putin neden Suriye'den çekilme kararı aldı?", https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160315_rusya_suriye_cekilme_analiz Erişim tarihi: 12/06/2018.
- Bbc (2018). "İdlib'de silahsızlandırılmış bölge: Cihatçılar Türkiye-Rusya mutabakatı için ne diyor?", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45622421> Erişim tarihi: 15/03/2019
- Bilgesam (2015). "Terörün Geldiği Yeni Boyut IŞİD Örneği", Rapor, 67. İstanbul: Bilgesam Yayınları
- Collin, K. (2018). "7 years into the Syrian war, is there a way out?", <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/03/16/7-years-into-the-syrian-war-is-there-a-way-out/> Erişim tarihi: 14/03/2019.
- Duman, B. (2015). 2015 Irak Değerlendirmesi: IŞİD'e Karşı Savaş ve savaşın değişen dinamikleri. *Ortadoğu Analiz*, 8(72), 32-35.
- Duman, B. (2017). *Musul Operasyonu ve Musul'un Geleceği: Fırsatlar ve Riskler (206)*. Ankara: ORSAM.
- Erdoğan, A. (2018). *El-Kaide, IŞİD ve Boko Haram: Din Motifli Terörizm ve Finansal Kaynaklar*, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Göngen, M. (2014). A. Arap Baharı Karşısında ABD'nin Tutumu. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 1-18.
- Gülşen, H. (2017). Rusya'nın Suriye müdahalesi: Kazanımlar, kayıplar ve riskler. *Ortadoğu Analiz*, 9(79), 28-31.
- Haberturk (2017). "Irak Başbakanı Haydar El-İbadi Musul'da DEAŞ'a karşı Zafer İlan Etti", <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1558833-irak-basbakani-haydar-el-ibadi-musul-da-deas-a-karsi-zafer-ilan-etti> Erişim tarihi: 04/08/2017.

- Humud, C., Blanchard, C., Nikitin, M. B. (2018). *Armed Conflict in Syria: Overview and U.S. Response*, CRS Report.
- Ismayilov, E. (2015). *Rusya'nın İŞİD ile mücadele politikası (1193)*, İstanbul: BİLGESAM.
- Kaya, E. (2015). *Terörün Geldiği Yeni Boyut İŞİD Örneği (67)*, İstanbul: BİLGESAM
- Kurt, V. (2019), *Trump ve Suriye Krizi*, İstanbul: SETA.
- Lawson, F. H (2016), Syria's Civil War and the Reconfiguration of Regional Politics, Jung, M, Jung, D., Seeberg, P. (ed.) *The Levant in Turmoil*, New York: Palgrave Macmillan, 13-37.
- NATO (2018). "NATO Wales Summit 2014, (http://www.nato.int/cps/ic/natohq/official_texts_112964.htm) Erişim tarihi: 15/03/2019).
- ORSAM. (2017). "Astana Görüşmeleri", *Orsam Analiz*, C.9, S. 79.
- Özdemir, Ç. (2018). *Amerikan Grand Stratejisi: Obama'nın Ortadoğu Mirası*, İstanbul: SETA Yayınları.
- Özkan, M. F. (2016). Demokratların Dış Politika Gelenekleri Bağlamında Obama'nın Suriye Politikası. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 1-35.
- Rieger, R. (2014). *In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring*, GRM Papers.
- Sabah (2017). "252 günlük operasyon bitti. Musul DEAŞ'tan temizlendi <https://www.sabah.com.tr/dunya/2017/06/29/252-gunluk-operasyon-bitti-musul-deastan-temizlendi> Erişim tarihi: 25/11/2018.
- Samoylov, Y. (2018). *Rusya'nın Suriye Politikası*, Ankara: Hitabevi Yayınları.
- Schrader, C. (2017). *Islamic State: The New Reign of Terror*, New Delhi: Alpha Editions.
- Sinkaya, B. (2017). İran'ın Suriye Stratejisi. *Akademik Ortadoğu*, 11(2)22, 2017, 49-64.
- Sinkaya, B. (2016). İŞİD Gölgesinde Irak-İran İlişkileri. *Ortadoğu Analiz*, 8(77), 34-37.
- Sputnik News (2016). "Suriye Ordusu Halep'te zafer ilan etti", <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201612121026277785-suriye-ordu-halep-zafer/> Erişim tarihi: 14/5/2017.
- Sputnik News (2017a). "DSG: Rakka'nın %60'ını İŞİD'den Temizledik", <https://tr.sputniknews.com/columnists/201708111029663052-dsg-isid-rakka-temizlik/> Erişim tarihi: 11/08/2017).
- Sputnik News (2017b). "İKBY'nin Bağımsızlık Girişimi ve Kerkük Operasyonu", <https://tr.sputniknews.com/trend/irak-ordusunun-kirkuk-operasyonu-pesmerge-petrol-ikby/> Erişim tarihi: 27/03/2019).
- Şen, O. (2017). *21. Yüzyılın başlangıcında terörizmle stratejik mücadele*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Taşdemir, F., Özer, A. (2017). Kuvvet Kullanma Hukuku Açısından Fırat Kalkanı Operasyonu. *Akademik Hassasiyetler*, C. 4(7), 53-70.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Raporu. (2017). *Türkiye'nin DAES ile Mücadelesi*, Ankara: TC İçişleri Bakanlığı.
- Ulutaş, U., Acun, C., Yeşiltaş, M. (2017). *Halep Sonrası Türkiye*, İstanbul: SETA.
- UN Nations Security Council Resolution, 2170, 2178 ve 2199.
- Wilson Center (2018). "Timeline: Rise and Spread the Islamic State", <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-rise-and-spread-the-islamic-state>, Erişim Tarihi: 08/05/2017.
- Yeğin, A. (2014). İran'ın Teostratejik Irak Yaklaşımı. *Seta Perspektif*, 63, 1-6.
- Yeşiltaş, M., Özdemir, Ö. B., Öncel, R., Düz, S. Öztürk, B. (2016). *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAES ile Mücadelesi (65)*, İstanbul: SETA.
- Yeşiltaş, M., Öncel, R. (2017). *Yenilgiden Sonra DAES: Yükselişi, çöküşü ve geleceği*, 226, İstanbul: SETA.

Yiğit, D. (2016). Suudi Arabistan'ın Suriye Politikası. Çomak, H., Sancaktar, C., Yılmaz Z. (ed.) *Uluslararası Politikada Suriye Krizi*, İstanbul: Beta Yayınları, 491-498.

Yiğittepe, L. (2017). *NATO Güvenlik Politikaları ve Terörle Mücadele Stratejileri*, İstanbul: Cinius Yayınları.

Yüce, S. (2016). Rusya'nın Bölgedeki Varlığının Nedenleri. *Kastamonu Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(1), 269-289.

THE FIGHT AGAINST GLOBAL TERRORISM: POLICIES OF LOCAL, REGIONAL AND GLOBAL POWERS TO FIGHT AGAINST ISIS

İskender KARAKAYA

Extended Abstract

ISIS, emerged in Iraq and spread to Syria after Arab Spring as a global terrorist organization between 1999-2019 period. Local, regional and global powers have long been fighting against ISIS politically, militarily and economically. This article argues that the fight against ISIS has become the common problem of the international community. It is argued that these forces' fight against ISIS has become not only a fight against global terrorism, but also a foreign policy instrument used by local and regional powers against each other in Syria and Iraq. The fight against ISIS, has caused important effects on the balance of power in the Middle East, although ISIS has lost its power especially in Syria and Iraq. In this article, these questions are analyzed through historical processes, document and events.

Local, regional and global powers such as PYD-YPG, Turkey, Iran, Iraq, Saudi Arabia, Syrian Regime, USA and Russia have been fighting against ISIS for years. Turkey primarily has perceived "foreign terrorist fighters" and "border security and terrorist attacks" threats from ISIS between 2014-2016. Turkey has recognized ISIS as a terrorist organization from 2013 and has made a cooperation with international coalition and UN with different aspects. Iran's struggle against ISIS is closely related to Iran's Syria and Iraqi politics. First, Iran has followed a stable policy to keep Assad in office after the Arab Spring and has fought militarily, politically and economically against ISIS in Syria with Syrian regime. Second, Iran has continued its fight against ISIS in Iraq by supporting the Iraqi Central Administration. The fact that many of the holy places and tombs of the Shia imams in Iraq and the presence of cities such as Najaf, Karbala and Samarra, which are important in Iraq for the Shiites, caused Iran to see ISIS as a priority problem. Iraq's fight against ISIS can be seen as a "fight against terrorism". ISIS emerged in Iraq and established the Islamic State after capturing Mosul in 2014. The Iraq Central Administration's struggle against ISIS is of a national nature before the Arab Spring. With the occupation of Mosul in 2014 and the establishment of the Islamic State, the problem became international. Saudi Arabia is an enemy of ISIS. Because, ISIS shows the territory of Saudi Arabia within the borders of the caliphate land it declared. In addition, ISIS sees Saudi Arabia as an enemy, defends that it cooperates with the USA, and qualifies it as "the crusaders slave" and "the friend of the Jews". The Syrian regime sees its fight against ISIS in the context of the fight against international terrorism. ISIS and many jihadist groups have become part of the Syrian Civil War and want to overthrow Assad. PYD-YPG has been occurred in Syrian Civil War as a local actor and it has fought against ISIS and wanted to be actor in Syrian future. USA has supported PYD-YPG with militarily, economically and politically for struggling against ISIS. Finally, Russia and USA have struggled with ISIS because of their regional interests. After ISIS invaded Mosul in June 2014, the international community led by the USA focused on the fight against ISIS and took urgent measures. NATO and international coalition carried out air attacks on ISIS, and supported the Iraqi Army, Peshmerga and YPG / PYD in Syria. Additionally, fight against ISIS has started globally, with its organizational structure, financial resources and procurement of foreign fighters mostly with UN and NATO. Russia's struggle against ISIS can be explained in two ways: Firstly; while Russia approaches its fight against ISIS in terms of "fighting international terrorism", on the other hand, it supports the Syrian regime (economically, militarily and politically), which it considers as a friend and ally in the context of its interests in the Middle East, and has wanted to prevent the regime from collapsing.

In conclusion, ISIS is the most concrete example of the transformation of global terrorism. During the current period, the organization has largely lost its sovereignty and organizational structure in Syria and Iraq with the efforts of the international community. However, the fight against the organization, continues a global scale. Many groups that report their commitment to ISIS and - usually left from Al-Qaeda - continue their terrorist activities. In this sense, ISIS has been an example for these organizations, where the idea of global caliphate has been implemented. It is thought that the fight against ISIS will continue unless the causes that raise the problem are handled properly.